

ג. שופמן (לחג יובל)

על שמו של שופמן אנו רגילים להוסיף את שם-הלחי: אמן, לפי ההוראה הפשוטה יש בזה משום אמן-הצורה. כימינו אלה, בזמן הפיתוח הגדול של הצורות האמנותיות, אין בזה לכאורה משום כבוד גדול, צורות יש גם הלוא לת. נבונות, ריקות, בונים כיום גם נבוכי-לוחות, יש עתה גם יוצרי צורות בלבד, בין עגולות, כדוריות, בין מרוב-עות, מעוקבות, יוראי הצורות בלבד זה סימנם, שהם יוצרים הרבה — אין נבול לריקניות! — וזהו הסימן המובהק והצורה המיוחדת של שופמן, שהוא מהגלה ונגלה בדבר יצירה רק אחת לשנה, ולפעמים גם אחת לכמה שנים. יש עוד סימן מובהק לצורה המיוחדת של שופמן: הצורה הזאת היא קצרה, צרה, אסקטית הייתי אומר, אין בה לא רק מתענוגו של זה המשתעשע באיזה דבר, כי אם אין בה גם מתענוגו של זה שרואה דבר, לא ניכר בספורו כלל מן התענוג של המספר, האפיקן, המתי ענן על המראות שלפניו.

שרב ציוב העיק על הכרך, תכלת הרקיע עטתה להלוחית ורודה ונולוח העינים התכוצו ורדו, גנותי הפחים, אבני-המרצפה וניזות-השיש העי רוסות, שבצלעי החומות, הבהבו כמו עופרת נמסה, ונעים היה להביט אל העפר השחור והלח הנחפר מבטן האד-מה, מקום שם תוקנו צנורות-המים, ואל עלי הערבות שבצדי המדרכה, אלה העלים הרחבים, בעלי השנים, ששכיבת חום חלפה בהם לרגעים ונילחה בעצ-תים את צדריהם התחתונים, החוריים.

זהו פיואזי מיוחד של שופמן, אף ברנע שעינו מבקשת כבר נקודת-מנוחה ומוצאת אותה בתוך העפר השחור והלח הנחפר מעמקי האדמה ובעלי הערבות שבצדי המדרכה, הוא רואה בהם, בעלים האלה, את צדריהם החתי תונים, החוריים.

יש שאומרים לראות בדבר זה מעין דיקדנס: עינו של שופמן מבחינה ביוונים ואינה מבחינה בצבעים, אך איזה צבעים, גם מן העוים ביותר, יש לפרקים בספוריו! איזו תפיסה של דבר-ים יש בהם! באיזה כוח הוא אותו בעצמים — כמו לו שם עליהם אויך-ברול, הוא תופס תמיד את העיקר, או עומד על העיקר שאינו, הצירים, שעלי-הם תסוכב שירתו, הם צירי העולם, החיים והמות, האהבה וההתאה.

האמנות המיוחדת, המפלאה, שכיצרת שופמן איננה אמנות הצורה, גם אמנות

של שופמן הוא ביסודו ציור של קוים שאין כמותו לרצינות, לאסקטיות, האני-שים בצוריו של שופמן נומים להראות בלי הלבוש, הם נראים במערומי נטי-שם, נראים בשעה שמונחת עליהם יד הגורל הקשה, יד החיים, האינסטינקטים של החיים, האוחזים בהם כמו בצבת. בדרך ציורו של שופמן אין אף שמץ מן האזרחיות, מן הנוחיות, אין אפילו הדאגה הקטנה ביותר לקורא, יש רק מן החתירה והתדירה התמידית, מן הרצון לאהוז ולתפוס ביסוד, לעמוד רק על הניקר, הקוים-הקרנים, שהוא אוחז בהם לא תמיד הולכים בדרך הישרה, יש שהוא טווה רשת שלמה של קוים לתפוס איזה דבר, אף את הדבר היותר קטן, את האמת הקטנה ביותר, יש בזה מעין מסירות-נפש על פרט קטן של העולם.

גם ביחס שלו אל אנשיו אין כלום מן רנוחיות, ואדרבה, יש כאן מן האכזריות האסתית של האמן, הוא אינו מתקרב אל אנשיו, כדי שלא יחוס ולא ירחם עליהם, ברנה, הרחמן, הכיר את אנשיו על ידי כך שנעשה אחד עמם, שהתרועע עמם עד כדי להתאחד עמ-דם התאחדות נפשית, הוא היה יכול או גם להתאכזר עליהם כמו שהתאכזר גם על עצמו, אולם שופמן עומד פרי חוק ומסתכל — מסתכל גם בעצמו בעינו של זה העומד מרחוק, הוא רואה גם את עצמו כור.

רק טפוס אחד של אנשים יש שהם מתיחסים אליו באיפן דומה, כמי עט שוה — אלה הם בני-אדם, מאידך ניסאי (אצל ברנר, מעבר לנבולין), אנשים שלא התפרצו מכעד למחיצה, אלא התרוממו למעלה-למעלה ממנה, עליה, כמו הסירו אותה, לאנשים האלה כאילו נוחי הוא גם שופמן, גם הוא שר עליהם שיה מיוחדת במינה, שירה של כלות-נפש עד אין סוף, שכולה גם היא קוים, קוים שיריים מיוחדים, מטפסים, מרקדים, עולים, קוים דקים מן הדקים, הרועדים כמו נימים.

גם אני אמרתי לתת קוים אחרים, דקים או בלתי דקים, בשירת המשורר והאמן שופמן, בעיקר אמרתי לעמוד על הקו העיקרי האחד, שהאמן הזה של הצורה הוא אחד מאלה החותרים ביותר אל התוכן, אי-שהיופי הזה הוא אחד מאלה המוסרים את נפשם על האמת, הוא אחד מאלה המוסרים את נפשם על קדושת היופי האמת, אשר בכל מקום שהוא האמת אתו.

פ. לחוכר

ולתכלול בתוכם, הוא כדי לראותם היטב, לעמוד יפה-יפה עליהם ולהניע אל-צפונותיהם, ולכן יש בשירת שופמן גם הרבה מן היסוד הריאליסטי, היא נוטה לתפוס דבר תפיסה של ממש, לצייר דבר ציור נראה, בולט, מפורש, גם השקפתו על החיים היא השקפה סקית-פכית כזאת, הריאליזמוס, במקום שהוא בולט, נוטה לרוב, אם לרחמנות או להומור, לאירוניה, הקו החודר ישר משתבר, מתפצל, בכחית, לא יראני האדם וחי, כזאת אנו רואים אצל יוצרי הנופה לריאליסמוס כמנדלי, ואף אצל נביליסטי-יוצר כציחוב, אולם לא כן הריאליסמוס השירי של שופמן, הרצינות הציורית של שופמן, לראות ולצייר את הדברים בלי כל העלמה, בלי כל נטיה לצדדים, יש למצוא כמותה רק אצל מוסמן, אצל סולסטוי, ואף הם השד חחררו מן הדברים על ידי ציור רחב, על ידי מראה גדול, הצבע יוצר את-מוספירת, הלך נפש חיוני, מרכך גם את הנגודים הקשים ביותר, אך לא כן הקו, הקו פנביל, חותך, נור, וציורו

זו אצלי, יסודת באמנות אחרת, זו האמנות המיוחדת של הראיה שלו, זו שש בה מן ההתמסרות השלמה לראות דבר, לראות אותו עד צל צלו, זאת מסירות-הנפש על האמת של הדבר-ים, עד לנכולותיה הבלתי נראים, לא להגם היה שופמן כה קרוב אל איש בעל מסירות-נפש אחרת — אל י. ה. ברנר.

בכתבי הראשונים נטה שופמן לצייר טפסי אנשים כאלה, הפושטים ורועותיהם לתבוק עורם ומלואו, פושטים אותן באיזה יסודים לעבר העולם, עד כדי התעלפות היש שלהם, הקו היסודי, האפייני מאד, באנשים מסתכלים, חודרים, ביחד עם זה אנשים מסתכלים, חודרים, אנשים שלא הרצון הפתוס, בלבד הוא השליט בהם, ולכן הם מרגישים תמיד מעין, מחיצה ביניהם ובין העולם, ואין כמותם מרגישים בה ומצטערים עליהם, הטפוסים האלה הם טפסי שופמן, המחמירים אל העולם — כדי להסתכל בו לחדור אליו, דומה שנת-רצונם הפעם האדירה, לבוא אל בין החיים